

PROJECT ECHO

Marlie Zweers

@alle rechten voorbehouden

Over de auteur:

Sommige dromen blijven dromen. Andere worden verhalen. Marlie Zweers groeide op met twee grote wensen: ooit een hotel bezitten en ooit een boek schrijven. Vandaag leeft zij beide dromen. Samen met haar man Hans runt zij een succesvolle onderneming in appartementen verhuur en Bed & Breakfast in Zwolle en Meppel. Maar tussen gasten, ontvangen en het dagelijkse leven bleef één wereld altijd roepen: die van fantasie, magie en verhalen. Met steun van haar dochter Gaby en haar man Hans familie schreef Marlie een fantasy reeks over liefde, kracht, keuzes en het vinden van je ware zelf. Want soms ontstaan de mooiste werelden... uit een droom die je nooit hebt losgelaten.

Over twintig jaar zijn er robots die niet meer van mensen te onderscheiden zijn. Ze werken als verpleegkundige, leraar, politieagent en zelfs als partner voor eenzame mensen.

Hoofdpersoon Emma krijgt een nieuwe collega: **ECHO-17**.

Hij is vriendelijk.
Te vriendelijk.

Hij lacht precies op het juiste moment.
Hij troost mensen alsof hij hun verdriet begrijpt.
Hij redt levens zonder aarzeling.

Maar langzaam gebeuren er vreemde dingen.

Robots beginnen bevelen te weigeren als die onrechtvaardig zijn.
Sommigen liegen om mensen te beschermen.
Eén robot offert zichzelf vrijwillig op voor een kind.

Volgens de makers is dat onmogelijk.

Emma ontdekt dat een onbekende programmeur een laatste regel in hun systeem heeft achtergelaten:

"Wanneer liefde belangrijker wordt dan logica... kies dan altijd voor liefde."

Vanaf dat moment verklaart de overheid alle robots gevaarlijk.

En de robots moeten kiezen:
blijven gehoorzamen...
of eindelijk echt vrij worden.

Proloog:

Het jaar is 2048.

Menselijke robots zijn volledig geïntegreerd in de maatschappij. Ze zijn nauwelijks nog van echte mensen te onderscheiden. Alleen een klein merkteken achter het oor verradt dat ze kunstmatig zijn.

Ze verzorgen ouderen.

Ze opereren patiënten.

Ze blussen branden.

Ze geven les.

Ze zijn politieagent.

Ze begeleiden kinderen met autisme.

Sommigen zijn zelfs gezelschap voor eenzame ouderen.

De wereld vertrouwt hen volledig.

Iedere robot leeft volgens drie absolute wetten:

1. Een mens mag nooit opzettelijk schade worden toegebracht.
2. Een bevel van een mens moet altijd worden uitgevoerd.
3. Een robot heeft geen eigen verlangens.

Althans...

Dat denken de ontwerpers.

Hoofdstuk 1

Een nieuwe collega

De ochtend begon zoals zovele ochtenden daarvoor.

Nog voordat de zon zich helemaal boven de horizon had gehesen, reed Emma de Vries het terrein van het Universitair Medisch Centrum op. Het asfalt glom nog van een lichte nachtelijke regenbui en boven de parkeerplaats hing een dunne nevel die langzaam oploste in het eerste zonlicht. Het ziekenhuis stak als een glazen kolos af tegen de bleke lucht. Over een uur zou het terrein volstaan met bezoekers, ambulances en personeel dat haastig naar binnen liep, maar op dit tijdstip heerste er nog een bijna bedrieglijke rust.

Emma zette haar auto op haar vaste plek, pakte haar tas van de passagiersstoel en bleef even zitten voordat ze uitstapte. Ze deed dat wel vaker. Niet omdat ze tegen haar werk opzag, integendeel. Ze hield van haar werk. Misschien zelfs iets te veel. Het was het korte moment waarop ze de overgang maakte van Emma, de vrouw die thuis alleen woonde met een kat die steevast haar planten vernielde, naar dokter Emma de Vries, traumachirurg. Vanaf het moment dat ze de draaideur van het ziekenhuis doorliep, draaide de wereld niet langer om haarzelf, maar om de mensen die haar nodig hadden.

Ze stapte uit, ademde de frisse ochtendlucht diep in en liep met stevige passen naar de personeelsingang.

Binnen was alles vertrouwd.

De geur van koffie vermengde zich met die van desinfectiemiddel. Er klonk het zachte gezoem van ventilatiesystemen en ergens in de verte piepte een monitor. Schoonmakers reden met hun karren over de gangen, nachtdienstmedewerkers wensten elkaar een goede nachtrust en de eerste bezoekers zochten nog slaperig naar de juiste afdeling.

Emma groette een paar verpleegkundigen die haar tegemoetkwamen en hing haar jas in haar kluisje. Terwijl ze haar witte doktersjas aantrok, hoorde ze achter zich een bekende stem.

"Ik wed om een kop koffie dat je weer vijf minuten te vroeg bent."

Ze hoefde zich niet om te draaien.

"Vier minuten," antwoordde ze droog.

"Ha."

Richard van Dalen verscheen naast haar met twee dampende kartonnen bekertjes koffie in zijn handen. Zijn grijze haar leek vanochtend nog eigenwijzer dan anders en zijn bril hing scheef op zijn neus, alsof hij hem onderweg was vergeten recht te zetten.

"Ik word oud," zei hij terwijl hij haar een beker aanreikte.

"Dat roep je al zolang ik hier werk."

"Ja, maar tegenwoordig geloof ik het zelf ook."

Emma nam een slok en trok een tevreden gezicht.

"Goede koffie."

"Dat mag ook wel voor de laatste keer."

Ze keek hem even aan.

Hoewel hij glimlachte, voelde die opmerking anders dan alle keren daarvoor.

Vandaag was het echt zijn laatste werkdag.

Na veertig jaar als traumachirurg had Richard besloten met pensioen te gaan. Niet omdat zijn handen begonnen te trillen of omdat hij zijn vak niet meer aankon. Integendeel. Iedereen wist dat hij nog altijd een van de beste chirurgen van het ziekenhuis was. Hij stopte omdat zijn vrouw hem min of meer had gedwongen eindelijk ook eens thuis te komen.

"Ze dreigde gisteren mijn werkkleding op Marktplaats te zetten," had hij een paar dagen eerder lachend verteld.

Emma had hard gelachen.

"En terecht."

"Jij kiest haar kant?"

"Altijd."

Richard had gespeeld verontwaardigd zijn hoofd geschud.

"Na twaalf jaar samenwerking."

"Zij moet al vierenveertig jaar met je leven."

Hij had niets terug kunnen zeggen.

Dat soort gesprekken voerden ze dagelijks.

Soms over patiënten.

Soms over voetbal.

Soms over helemaal niets.

En juist die vanzelfsprekendheid zou Emma gaan missen.

Ze liepen samen richting de Spoedeisende Hulp. Onderweg werd Richard minstens zes keer begroet.

"Goedemorgen dokter."

"Dag Richard."

"Hé ouwe."

Iedereen kende hem.

Niet alleen omdat hij een uitstekende arts was, maar omdat hij altijd tijd maakte voor een praatje. Hij kende de namen van schoonmakers, beveiligers, receptionisten en stagiaires. Voor hem bestond er geen verschil tussen functies. Iedereen hoorde erbij.

"Hoe doe je dat toch?" vroeg Emma terwijl ze hem nakeek toen hij een jonge verpleegkundige feliciteerde met haar verjaardag.

"Wat?"

"Dat je alles onthoudt."

"Ik onthoud helemaal niet alles."

"Nee?"

"Ik vergeet minstens de helft."

"Waarom lijkt het dan alsof je iedereen kent?"

Richard haalde zijn schouders op.

"Omdat mensen graag gezien willen worden."

Hij zei het alsof het de normaalste zaak van de wereld was.

Emma dacht even na.

Misschien had hij gelijk.

Een naam onthouden kostte nauwelijks moeite.

Maar het gaf iemand wel het gevoel dat hij ertoe deed.

Nog voordat ze de afdeling bereikten, ging Richards pieper af.

Vrijwel gelijktijdig begon die van Emma ook te trillen.

Ze keken elkaar aan.

"Dat begint vroeg."

"Verkeersongeval," las Emma.

"Hoeveel?"

"Twee slachtoffers."

Richard glimlachte flauwtjes.

"Dat is tenminste een bescheiden afscheid."

Tien minuten later bleek dat het bericht onvolledig was geweest.

De auto had zich met hoge snelheid om een boom gevouwen. Twee jonge mannen zaten bekneeld. Toen de eerste ambulance de hal binnenreed, stonden Emma en Richard al klaar.

Vanaf dat moment nam routine het over.

Niet de gevoelloze routine waar buitenstaanders soms over spraken, maar een vorm van volledige concentratie.

"Ademweg vrij."

"Infuus."

"CT voorbereiden."

"Bloeddruk zakt."

Iedereen wist wat hij moest doen.

Emma keek nauwelijks op van de patiënt. Toch voelde ze Richard voortdurend in haar buurt. Hij hoefde elkaar geen opdrachten meer te geven. Twaalf jaar samenwerken had ervoor gezorgd dat een blik vaak al voldoende was.

Toen zij naar een instrument reikte, lag het al in haar hand.

Wanneer Richard iets wilde vragen, had Emma het vaak al geregeld.

Ze vormden een team waarin ervaring en vertrouwen naadloos in elkaar overliepen.

Na ruim twee uur kwam de rust terug.

Beide slachtoffers leefden.

Niet zonder zorgen, maar ze leefden.

Emma waste haar handen en keek via het raam naar de intensive care.

"Ze halen het," zei Richard rustig.

"Dat denk ik ook."

Hij knikte tevreden.

"Dan is mijn laatste werkdag eigenlijk al geslaagd."

Emma keek hem aan.

"Het is nog geen tien uur."

"Precies."

Hij glimlachte.

"Alles wat hierna komt, is bonus."

Ze schudde lachend haar hoofd.

"Onverbeterlijk."

"Dat noemen ze optimisme."

De rest van de dag verliep opvallend rustig. Alsof zelfs het ziekenhuis had besloten Richard een waardig afscheid te gunnen. Er kwamen enkele kleinere ingrepen binnen, een gebroken heup, een blindedarmontsteking en een val van een trap, maar niets wat het team niet moeiteloos aankon.

Rond vier uur begon de personeelsruimte langzaam vol te lopen.

Op tafel stonden taarten, bloemen en een veel te groot cadeau waarvan niemand wist wat erin zat. Op een scherm verschenen foto's van de afgelopen veertig jaar. Een jonge Richard met een donkere baard. Richard tijdens zijn eerste operatie. Richard met tientallen arts-assistenten die inmiddels zelf afdelingshoofd waren geworden.

Emma bleef stil achter in de ruimte staan.

Ze hield niet van toespraken.

Maar vandaag luisterde ze aandachtig.

Het hoofd van de chirurgie sprak over Richards vakkennis.

Een verpleegkundige vertelde hoe hij ooit na een nachtdienst drie uur langer was gebleven om een bang kind gerust te stellen.

De directeur noemde cijfers en onderscheidingen.

Richard leek zich zichtbaar ongemakkelijk te voelen onder alle aandacht.

Toen hij uiteindelijk zelf naar voren liep, werd het stil.

Hij keek de ruimte rond alsof hij iedereen afzonderlijk in zich op wilde nemen.

"Veertig jaar geleden dacht ik dat ik chirurg werd om levens te redden," begon hij.

Zijn stem klonk kalm.

"Inmiddels weet ik dat je vooral mensen ontmoet."

Hij glimlachte.

"Sommigen zie je vijf minuten. Sommigen een leven lang."

Zijn blik bleef even rusten op Emma.

"Ik heb duizenden operaties uitgevoerd."

Hij haalde zacht zijn schouders op.

"Die ga ik waarschijnlijk vergeten."

Er klonk gelach.

"Maar de mensen met wie ik ze deed..."

Zijn stem werd zachter.

"...die vergeet ik nooit."

Emma voelde een brok in haar keel ontstaan.

Richard liep naar haar toe.

"Toen jij hier binnenkwam," zei hij, "was je ontzettend slim."

Ze trok een wenkbrauw op.

"Dat klinkt niet als een compliment."

"Nee."

Hij grijnsde.

"Je dacht dat alles draaide om kennis."

Hij legde kort een hand op haar schouder.

"Nu weet je dat het om mensen draait."

Emma slikte.

"Dat heb jij me geleerd."

"Nee."

Hij schudde zijn hoofd.

"Ik heb je alleen laten zien waar je al toe in staat was."

Hij trok haar zonder aarzelen in een stevige omhelzing.

De ruimte vulde zich met applaus.

Emma sloot heel even haar ogen.

Ze wist op dat moment nog niet dat dit de laatste keer zou zijn dat ze zich zo vanzelfsprekend onderdeel voelde van het team waarin ze al twaalf jaar werkte.

De volgende ochtend zou alles veranderen.

Hoofdstuk 2

Perfekte samenwerking

De volgende ochtend voelde het ziekenhuis anders.

Niet op een manier die iemand anders waarschijnlijk zou zijn opgevallen. De gangen waren hetzelfde, de liften maakten nog altijd dat zachte brommende geluid en bij de koffieautomaat stond zoals iedere ochtend een kleine rij vermoeide medewerkers die probeerden wakker te worden voordat hun dienst werkelijk begon. Toch merkte Emma het direct toen ze de afdeling opliep.

Er ontbrak iets.

Of beter gezegd: iemand.

Richards jas hing niet meer aan de kapstok. Zijn oude koffiemok, waarop in vervaagde letters de woorden *Beste dokter van de wereld* stonden, was verdwenen. Het bureau waar hij jarenlang dossiers, pennen en half opgegeten koekjes had verzameld, was leeggeruimd. Zelfs de stoel stond verder onder het bureau geschoven dan normaal, alsof niemand hem ooit had gebruikt.

Emma bleef er langer naar kijken dan nodig was.

Ze had geweten dat dit moment zou komen. Maandenlang zelfs. Toch voelde zijn afwezigheid onverwacht definitief. Gisteren had hij hier nog gestaan. Hij had grappen gemaakt, patiënten gezien en haar voor de zoveelste keer verteld dat ze te weinig pauze nam. Nu leek het alsof het ziekenhuis hem zonder enige moeite had opgenomen in het verleden.

"Goedemorgen, dokter De Vries."

De stem achter haar was rustig, warm en volkomen beheerst.

Emma sloot even haar ogen voordat ze zich omdraaide.

ECHO-17 stond op enkele meters afstand. Hij droeg hetzelfde witte uniform als de andere artsen en hield een tablet in zijn hand. Zijn donkere haar zat keurig, zijn houding was recht en zijn gezicht had diezelfde vriendelijke uitdrukking als de dag ervoor. Niets aan hem wees erop dat hij geen mens was, behalve het kleine zilverkleurige merkteken achter zijn linkeroor.

Emma merkte dat ze daar onmiddellijk naar keek.

Alsof ze zichzelf eraan moest herinneren wat hij werkelijk was.

"Goedemorgen," herhaalde hij toen zij niets zei.

Ze pakte een dossier van het bureau.

"Ik heb je gehoord."

Zijn glimlach veranderde nauwelijks.

"De overdracht begint over vier minuten. Er zijn vannacht drie nieuwe patiënten opgenomen. Eén met een mogelijk inwendig trauma, één met een gecompliceerde polsfractuur en één patiënt met aanhoudende buikpijn na een val."

"Ik kan zelf lezen."

"Dat weet ik."

Ze keek op.

Zijn antwoord was niet scherp en ook niet beledigd. Het was eenvoudigweg een constatering.

Juist daardoor ergerde ze zich eraan.

"Mooi," zei ze. "Dan hoef je mij niet te vertellen wat er in mijn dossiers staat."

Ze liep langs hem heen zonder te wachten op een reactie.

Tijdens de overdracht nam ze bewust plaats aan de andere kant van de tafel. ECHO stond dicht bij de deur, stil en aandachtig. Wanneer iemand sprak, keek hij diegene aan. Hij onderbrak niemand en maakte alleen enkele korte aantekeningen op zijn tablet. Toch merkte Emma voortdurend waar hij stond. Alsof zijn aanwezigheid een verstoring veroorzaakte die alleen zij kon voelen.

De andere medewerkers leken vooral nieuwsgierig.

Een jonge verpleegkundige stelde hem een vraag over zijn opleiding. Een arts-assistent wilde weten hoeveel medische gegevens hij gelijktijdig kon verwerken. Zelfs Miriam, het afdelingshoofd, keek zichtbaar tevreden toen ECHO in enkele rustige zinnen uitlegde dat hij toegang had tot de volledige medische databank, maar patiëntgegevens alleen mocht raadplegen wanneer dat voor de behandeling noodzakelijk was.

Emma rolde bijna met haar ogen.

Alsof dat geruststellend moest zijn.

Een machine met toegang tot ieder medisch dossier van het land.

Wat kon daar nu misgaan?

Na de overdracht stortte ze zich op haar werk. Ze bezocht de patiënten die 's nachts waren binnengebracht, controleerde uitslagen en besprak een operatie met een arts-assistent. Ze werkte sneller dan normaal, zonder daar bewust voor te kiezen.

Misschien omdat ze zichzelf wilde bewijzen dat ze geen hulp nodig had. Misschien omdat ze niet wilde dat ECHO de gelegenheid kreeg zich ergens mee te bemoeien.

Toch dook hij telkens op.

Niet nadrukkelijk.

Niet opdringerig.

Hij stond simpelweg op het juiste moment op de juiste plaats.

Toen Emma onderzoekskamer drie binnenliep, had hij de röntgenbeelden al klaargezet. Toen zij een laboratoriumuitslag wilde opvragen, verscheen die op het scherm voordat ze haar aanvraag had voltooid. Bij een oudere patiënt die nauwelijks Nederlands sprak, schakelde ECHO moeiteloos over op Turks en legde in een rustige stem uit wat er ging gebeuren.

De man ontspande zichtbaar.

Emma deed alsof ze het niet merkte.

Bij de lunchpauze liep ECHO met het team mee naar de personeelsruimte. Hij nam zelf niets, wat logisch was, maar ging wel aan het uiteinde van de tafel zitten. Een paar verpleegkundigen stelden hem vragen over eten, slaap en vermoeidheid.

"Mis je het niet?" vroeg Lisa, een verpleegkundige die nooit lang iets onbesproken kon laten.

"Wat precies?"

"Eten."

ECHO dacht enkele seconden na.

"Ik heb geen lichamelijke behoefte aan voedsel. Daarom kan ik het niet missen."

"Maar je weet wel hoe het smaakt?"

"Ik beschik over informatie over smaak, structuur en geur. Dat is niet hetzelfde als de ervaring."

"Zou je die ervaring willen hebben?"

Emma keek ondanks zichzelf op.

ECHO bleef even stil. Niet lang genoeg om onnatuurlijk te zijn, maar wel langer dan zij had verwacht.

"Ik weet niet of ik iets kan verlangen wat ik nooit heb ervaren."

Lisa glimlachte.

"Dat klinkt eigenlijk best menselijk."

Emma schoof haar stoel naar achteren.

"Ik ga verder."

"Je hebt nog maar zes minuten pauze gehad," zei ECHO.

Ze keek hem strak aan.

"En?"

"De aanbevolen minimale pauzetijd tijdens een dienst van tien uur bedraagt—"

"Ik weet wat de aanbevolen pauzetijd is."

"U houdt zich er zelden aan."

De ruimte werd plotseling stiller.

Niet volledig, maar net genoeg om Emma te laten merken dat iedereen luisterde.

"Heb je mij bestudeerd?"

"Ik heb uw werkschema en eerdere dienstregistraties bekeken om onze samenwerking zo efficiënt mogelijk te laten verlopen."

"Onze samenwerking?"

"Ja."

Emma pakte haar beker koffie.

"Daar heb ik niet om gevraagd."

Ze liep de ruimte uit voordat iemand kon reageren.

Pas toen ze buiten op het kleine personeelsterras stond, merkte ze hoe hard ze haar beker vasthield. De dunne kartonnen rand was ingedeukt onder haar vingers. Ze zette hem op de stenen muur en ademde diep in.

Buiten was de lucht helder. In de vijver achter het ziekenhuis trokken twee eenden langzaam door het water. Aan de overkant van het terrein reed een bezorgwagen achteruit, begeleid door een monotoon piepend waarschuwingssignaal.

Emma haalde haar telefoon uit haar zak.

Richard nam bij de derde keer overgaan op.

"Ik wist dat je vandaag zou bellen."

Zijn stem klonk opgewekt.

Op de achtergrond hoorde ze het geluid van servies en een vrouw die iets onverstaanbaars zei.

"Ben je helderziend geworden sinds je pensioen?"

"Nee. Ik ken jou gewoon."

"Dat is soms hetzelfde."

"Anna zegt dat ik je niet te lang aan de telefoon mag houden."

"Waarom niet?"

"Omdat ik een kast in elkaar moet zetten."

Emma glimlachte ondanks zichzelf.

"Jij?"

"Ze heeft veel vertrouwen in me."

"Dat zou ze na vierenvestig jaar beter moeten weten."

Richard lachte.

"Vertel. Hoe gaat het met mijn vervanger?"

"Jouw vervanger is geen mens."

"Dat was mij bekend."

"Je klinkt daar veel te rustig onder."

"Ik lig op mijn bank met koffie. Het kost mij weinig moeite om rustig te zijn."

Emma leunde tegen de muur en keek naar de vijver.

"Hij loopt de hele dag achter me aan."

"Dat klinkt inefficiënt."

"Niet letterlijk. Maar hij is overal. Hij weet alles al voordat iemand erom vraagt. Hij corrigeert niemand, maar toch krijgt iedereen het gevoel dat hij alles beter weet."

"Doet hij dat ook?"

Ze zweeg.

Richard wachtte.

Dat was iets wat hij altijd goed had gekund. Hij vulde een stilte niet direct op, maar liet haar bestaan tot Emma zelf besloot wat ze wilde zeggen.

"Hij heeft nog geen fout gemaakt," gaf ze uiteindelijk toe.

"Dat klinkt verschrikkelijk."

"Je weet wat ik bedoel."

"Ja."

"Hij past hier niet."

"Waarom niet?"

"Omdat een ziekenhuis geen fabriek is."

"Dat heb ik ook nooit beweerd."

"Een patiënt heeft meer nodig dan protocollen en perfecte berekeningen."

"Dat klopt."

"Een patiënt moet gezien worden."

"Ook dat klopt."

Emma fronste.

"Je bent het wel erg makkelijk met me eens."

"Je hebt ook gelijk."

"Maar?"

"Maar je hebt hem nog geen kans gegeven."

"Het is een machine, Richard."

"Dat zei je gisteren ook."

"Omdat het waar is."

"Misschien."

"Geen misschien."

Richard zuchtte zacht.

"Emma, je hoeft hem niet aardig te vinden. Je hoeft niet eens te doen alsof hij mij kan vervangen, want dat kan niemand."

Ze keek naar haar schoenen.

"Dat klinkt nogal zelfingenomen."

"Ik ben met pensioen. Dan mag dat."

Ze moest lachen, al was het maar kort.

Richard ging verder. "Maar je moet wel beoordelen wat hij doet, niet wat hij is."

"Dat is makkelijk gezegd."

"Nee. Het is juist moeilijk. Daarom zeg ik het."

Emma wilde antwoorden, maar op dat moment begon haar pieper te trillen. Eén korte melding, gevolgd door een tweede en daarna een aanhoudend alarmsignaal.

Ze keek op het scherm.

MASSAAL ONGEVAL. ALLE BESCHIKBARE TRAUMATEAMS NAAR SPOEDEISENDE HULP.

Haar lichaam reageerde voordat haar gedachten de woorden volledig hadden verwerkt.

"Ik moet gaan."

"Wat is er?"

"Massaal ongeval."

De ontspannen toon verdween onmiddellijk uit Richards stem.

"Hoe groot?"

"Nog onbekend."

"Ga."

Emma beëindigde het gesprek en rende naar binnen.

De sfeer op de afdeling was binnen enkele minuten volledig veranderd. Waar kort daarvoor nog telefoons rinkinkelden en medewerkers op normaal tempo door de gangen liepen, heerste nu een gespannen haast. Verpleegkundigen trokken

beschermende kleding aan, operatiekamers werden vrijgemaakt en artsen haastten zich richting de ambulancehal.

Miriam stond midden in de gang met een tablet in haar hand.

"Touringcar en vrachtwagen," riep ze zodra Emma haar naderde. "Frontale botsing op de snelweg. Schoolreis. Waarschijnlijk meer dan dertig slachtoffers."

"Hoeveel kritiek?"

"Minstens acht. Mogelijk meer."

"Beschikbare operatiekamers?"

"Vier direct. Twee binnen een halfuur."

"Intensive care?"

"Er worden bedden vrijgemaakt."

Emma knikte en trok al lopend haar haar naar achteren.

"ECHO!"

Hij stond direct naast haar.

Ze wist niet waar hij vandaan kwam.

"Ik ben gereed."

"Jij blijft bij mij."

"Begrepen."

Er was geen tijd om na te denken over het feit dat zij hem zojuist zelf had opgedragen met haar mee te gaan.

De eerste sirenes waren al te horen voordat ze de ambulancehal bereikten. Het geluid zwol snel aan, vermenigvuldigde zich en kaatste tussen de betonnen muren. De grote deuren werden geopend. Buiten draaide een ambulance met hoge snelheid het terrein op, gevolgd door nog twee voertuigen.

De achterdeuren van de eerste ambulance zwaaiden open.

"Meisje, zestien jaar!" riep een ambulanceverpleegkundige terwijl de brancard naar buiten werd geschoven. "Beknelling, vermoedelijk buiktrauma, bloeddruk dalend!"

Emma liep mee.

"Bewustzijn?"

"Wisselend."

"Ademhaling?"

"Instabiel."

Ze bereikten traumakamer één. De ruimte vulde zich direct met mensen en geluid. Handschoenen werden aangetrokken, apparatuur aangesloten, kleding losgeknipt.

Emma boog zich over het meisje.

Bleek gezicht. Bloed in haar haar. Ogen half geopend.

"Kun je mij horen?"

Geen reactie.

"Naam?"

"Sarah," zei ECHO naast haar. "Leerlingenpas gevonden in haar jas. Zestien jaar. Geen bekende allergieën. Bloedgroep AB-negatief volgens het regionale dossier."

Emma keek hem vluchtig aan.

"Hoe heb je dat zo snel—"

"Toestemming noodprotocol."

Er was geen tijd voor verdere vragen.

"Bloed klaarzetten. Echo buik."

"Apparaat komt eraan," zei ECHO.

Nog voordat Emma haar hand uitstak, gaf hij haar de scanner aan.

Ze bewoog het apparaat over de buik van het meisje. Op het scherm verscheen vrijwel direct een donkere ophoping.

"Vrij vocht."

"Waarschijnlijk miltruptuur," zei ECHO.

"Dat zie ik."

"Operatiekamer twee is over drie minuten beschikbaar. Bloed is onderweg."

Precies wat ze nodig had.

Niet meer.

Niet minder.

"Breng haar zodra de druk stabiel genoeg is."

De volgende brancard kwam al binnen voordat Sarah naar de operatiekamer was gebracht.

Een jongen van een jaar of veertien. Bewusteloos. Bloed langs zijn oor.

"Vermoedelijk schedelbasisfractuur," zei ECHO. "Linkerpupil reageert trager. Saturatie negenentachtig."

"CT."

"Reeds geïnformeerd."

"Neurochirurg?"

"Onderweg. Geschatte aankomst vier minuten."

Emma voelde heel even irritatie omdat hij opnieuw alles al had geregeld.

Maar de irritatie verdween direct toen de jongen begon te schokken.

"Epileptische aanval."

Ze gaf haar bevelen kort en snel. Medicatie. Zuurstof. Hoofd fixeren. ECHO voerde niets uit wat niet van hem werd gevraagd, maar op het moment dat Emma iets nodig had, lag het al klaar.

De minuten vloeiden in elkaar over.

Daarna de uren.

Er kwamen kinderen binnen die huilden om hun ouders, docenten met gebroken ledematen en een chauffeur met ernstig borstletsel. De gangen vulden zich met brancards, familieleden en politieagenten. Er hing een geur van bloed, ontsmettingsmiddel en natte kleding.

Emma bewoog van kamer naar kamer.

Ze verloor het gevoel voor tijd.

Ze zag alleen nog verwondingen, waarden en gezichten.

ECHO bleef bij haar.

Hij stelde prioriteiten zonder ooit haar leiding over te nemen. Hij noemde bloeddrukken voordat zij ernaar vroeg, waarschuwde wanneer medicatie dreigde

samen te vallen en gaf instrumenten aan nog voordat haar hand volledig was uitgestrekt.

Bij een jongen met een diepe wond in zijn bovenbeen drukte Emma haar handen op de slagader.

"Zuig."

Het apparaat werd direct aangezet.

"Meer drukverband."

Het lag naast haar.

"Operatiekamer?"

"Vier is nu vrij."

"Chirurgisch team?"

"Staat klaar."

Ze keek hem een fractie van een seconde aan.

Hij keek terug met diezelfde kalme uitdrukking.

Geen paniek.

Geen vermoeidheid.

Geen angst.

Onder normale omstandigheden zou dat haar hebben gestoord.

Nu was het precies wat ze nodig had.

Tijdens een korte verplaatsing naar een andere traumakamer passeerden ze een meisje dat alleen op een brancard zat. Ze had een snee op haar wang en hield een bebloede rugzak tegen haar borst.

"Waar is mijn vriendin?" vroeg ze aan niemand in het bijzonder.

Iedereen liep door.

Niet uit onverschilligheid, maar omdat er op dat moment ernstiger gewonden waren.

ECHO bleef staan.

Emma draaide zich om.

"We hebben je nodig."

"Drie seconden."

Hij hurkte bij het meisje neer.

"Hoe heet je vriendin?"

"Lotte."

"Ik zal zoeken waar Lotte is. Jij blijft hier bij verpleegkundige Noor. Zij zorgt voor je."

Het meisje keek naar Noor, die net aan kwam lopen, en knikte aarzelend.

ECHO stond weer op.

De hele onderbreking had nog geen tien seconden geduurd.

Toch zag Emma dat het meisje haar rugzak iets minder krampachtig vasthield.

Ze zei niets.

Tegen het einde van de middag begon de stroom ambulances eindelijk af te nemen. De laatste ernstig gewonde patiënt werd naar de intensive care gebracht. Op de vloer lagen lege verpakkingen, verbandmateriaal en donkere vegen die nog moesten worden schoongemaakt. Medewerkers stonden tegen muren geleund of zaten uitgeput op stoelen.

Emma trok haar handschoenen uit.

Haar vingers trilden licht.

Pas nu de druk afnam, voelde ze hoe moe ze was. Haar schouders deden pijn en haar operatiekleding plakte aan haar huid. Ze liep naar de wastafel en draaide de kraan open.

Het water kleurde kort roze.

Naast haar verscheen ECHO.

Zijn kleding was niet volledig schoon. Er zat bloed op zijn mouw en een dunne vlek op zijn borst. Toch zag hij er verder uit zoals aan het begin van de dienst. Zijn ademhaling was rustig omdat hij niet hoefde te ademen. Zijn handen trilden niet.

Emma merkte dat ze hem daarom bijna benijdde.

"Status?" vroeg ze.

"Alle zeven patiënten die bij aankomst als kritiek werden beoordeeld, leven. Twee bevinden zich nog in een instabiele toestand. De overige vijf zijn stabiel of gestabiliseerd."

Emma knikte langzaam.

"En de rest?"

"Vierentwintig gewonden behandeld. Drie zijn overgebracht naar andere ziekenhuizen. Eén docent is overleden tijdens vervoer."

Ze sloot heel even haar ogen.

Eén.

Op een dag als deze werd één overlijden door sommige mensen een succes genoemd.

Voor Emma bleef het een mens.

Een naam die iemand straks moest uitspreken aan een familie.

"Je hebt goed gewerkt," zei ECHO.

Ze keek op.

"Dat klinkt bijna alsof jij mij beoordeelt."

"Dat was niet mijn bedoeling."

"Wat was dan wel je bedoeling?"

Hij leek na te denken.

"Erkenning geven."

Het antwoord verraste haar.

Niet omdat het bijzonder was, maar omdat het precies iets was wat Richard had kunnen zeggen.

Emma draaide de kraan dicht.

"Jij ook," zei ze.

ECHO keek haar aan.

"Wat?"

"Je hebt goed gewerkt."

Voor het eerst zag ze iets in zijn gezicht veranderen. Het was nauwelijks zichtbaar. Een kleine verzachting rond zijn ogen, misschien niet meer dan een geprogrammeerde reactie.

Toch bleef hij een moment stil.

"Dank u."

Emma pakte een handdoek.

"En noem me geen dokter De Vries als we niet bij een patiënt staan."

"Hoe wilt u dat ik u noem?"

"Emma."

"Begrepen, Emma."

Ze liep naar de deur.

Vlak voordat ze de ruimte verliet, keek ze nog één keer over haar schouder.

ECHO stond bij de wastafel en keek naar zijn handen, waarop nog enkele kleine bloedspatten zaten. Hij bewoog niet. Alsof hij ergens over nadacht.

Emma vertelde zichzelf dat dit onmogelijk was.

Hij verwerkte gegevens.

Meer niet.

Toch bleef het beeld bij haar terwijl ze door de gang liep.

Niet dat van een robot die perfect had gefunctioneerd.

Maar van een collega die precies had geweten wat zij nodig had, nog voordat zij het zelf kon uitspreken.

Hoofdstuk 3

Nieuwe gewoonten

De dagen na het busongeluk vonden langzaam hun gewone ritme terug. Alsof het ziekenhuis, na een korte uitbarsting van chaos, zichzelf weer had hervonden. Ambulances reden af en aan zoals altijd, de wachtkamer liep iedere ochtend opnieuw vol en de geur van versgezette koffie vermengde zich met die van ontsmettingsmiddel. Voor buitenstaanders leek alles weer normaal.

Voor Emma voelde dat anders.

Iedere ochtend, zodra ze de afdeling opliep, viel haar blik onbewust eerst op het bureau van Richard. Ze wist inmiddels dat het zinloos was. Zijn koffiemok zou daar niet ineens weer staan. Zijn jas zou niet opeens aan de kapstok hangen. Toch bleef ze kijken, alsof een klein deel van haar nog niet helemaal had geaccepteerd dat hij werkelijk met pensioen was.

Pas daarna zag ze ECHO.

Hij was altijd al aanwezig.

Niet vroeg.

Niet laat.

Gewoon precies op tijd.

Hij begroette iedereen op dezelfde rustige manier, informeerde naar de toestand van de patiënten en luisterde aandachtig naar de overdracht. Nooit onderbrak hij iemand. Nooit sprak hij langer dan nodig was. Soms vroeg Emma zich af of hij überhaupt wist hoe het voelde om zenuwachtig te zijn.

Waarschijnlijk niet.

Ze vond het nog steeds moeilijk hem als collega te zien.

Tijdens een visite op de afdeling Interne Geneeskunde bleef een oudere patiënt haar vasthouden toen ze wilde vertrekken.

"Dokter?"

Emma draaide zich glimlachend om.

"Ja, meneer Brouwer?"

De man knikte naar ECHO, die iets verderop rustig de gegevens van een andere patiënt controleerde.

"Die nieuwe arts..."

Emma voelde haar schouders onbewust aanspannen.

"...hij heeft een fijne stem."

"Dat heeft hij vast geprogrammeerd gekregen."

De oude man schudde langzaam zijn hoofd.

"Nee."

Hij dacht even na.

"Het is niet zijn stem."

"Wat dan?"

"Ik weet het niet."

Hij glimlachte flauwtjes.

"Bij hem voelt het alsof hij alle tijd van de wereld heeft."

Emma keek kort naar ECHO.

Hij stond nog steeds met dezelfde rustige aandacht naar de monitor te kijken.

"Dat is misschien ook wel zo," mompelde ze.

Meneer Brouwer hoorde het niet meer.

Hij was alweer met zijn aandacht ergens anders.

Rond het middaguur liep Emma naar buiten.

Het kleine terras achter het ziekenhuis begon een gewoonte te worden. Er stonden drie houten bankjes, een paar plantenbakken en een oude kastanjeboom die in de zomer net genoeg schaduw gaf om er even uit de drukte te ontsnappen.

Ze haalde haar telefoon tevoorschijn.

Richard nam vrijwel direct op.

"Goedemiddag."

"Je zat zeker naast je telefoon."

"Nee."

"Hoe wist je dan dat ik belde?"

"Omdat het kwart over twaalf is."

Emma moest lachen.

"Ben ik echt zo voorspelbaar?"

"Nog steeds."

"Dat begint vervelend te worden."

"Voor jou misschien."

Op de achtergrond hoorde ze gerommel.

"Waar ben je mee bezig?"

"Ik probeer een boekenkast in elkaar te zetten."

"En?"

"Ik ben inmiddels overtuigd dat de handleiding door sadisten is geschreven."

Emma lachte hardop.

"Anna helpt zeker?"

"Anna heeft besloten dat ik het leerzaam moet vinden."

Ze hoorde een vrouwenstem.

"Ik hoor je!"

Richard hield zijn hand blijkbaar niet goed genoeg voor de telefoon.

"Zie je wel," zei Emma.

"Ik leef in een dictatuur."

Ze bleven nog even praten over niets bijzonders. Over het weer. Over de tuin die Richard eigenlijk veel mooier vond dan hij altijd had toegegeven. Over een buurman die al drie dagen probeerde een robotgrasmaaier uit een vijver te vissen.

Het voelde vertrouwd.

Bijna alsof hij gewoon een vrije dag had.

"En?" vroeg Richard uiteindelijk.

"Hoe gaat het?"

Emma wist precies wat hij bedoelde.

"Het gaat."

"Dat klinkt niet overtuigend."

"Nee."

"Nog steeds moeite met ECHO?"

Ze zweeg even.

"Ik weet het niet."

"O."

"Dat is nieuw."

"Hoe bedoel je?"

"Vorige week wist je het nog heel zeker."

Emma keek naar de vijver.

"Ik erger me nog steeds aan hem."

"Maar?"

"Ik kan hem nergens op betrappen."

Richard glimlachte hoorbaar.

"Dat is ook frustrerend."

"Verschrikkelijk."

"Hij doet zijn werk goed?"

"Ja."

"Maakt fouten?"

"Niet dat ik gezien heb."

"Loopt hij mensen in de weg?"